IL-KRISTOLOĠIJA TAL-EVANĠELJU SKONT SAN ĠWANN

Fr Martin Micallef OFMCap

Huwa fatt magħruf li l-preżentazzjoni tal-persuna ta' Ġesù Kristu fl-Evanġelju skont San Ġwann tisboq bil-bosta l-Kristoloġija tal-Evanġelji Sinottiċi. Bla dubju, dan hu frott ta' aktar riflessjoni teoloġika profonda fuq il-persuna ta' Kristu min-naħa tal-komunità nisranija li għaliha ġie miktub dan l-Evanġelju.[1] F'dan l-artiklu sejrin naraw kif ir-Raba' Evanġelista jitkellem fuq il-persuna ta' Ġesù, l-Iben ta' Alla, f'rabta mal-Missier, u kif dan il-mod li bih jitkellem l-Evanġelista jvarja minn dak li naqraw fl-Evanġelji Sinottiċi.

Is-Sentimenti ta' Ġesù

Fl-Evanġelji Sinottiċi niltaqgħu ma' Ġesù mimli ħniena mal-persuni li jiltaqa' magħhom. Il-kliem "ħniena" jew "ġietu ħasra" fil-fatt insibuhom użati għal Ġesù fit-tliet Evanġelji Sinottiċi.[2] Dawn il-kliem iżda huma għal kollox nieqsa mill-vokabularju użat fl-Evanġelju skont San Ġwann.[3] Huwa veru li f'dan l-Evanġelju tingħata attenzjoni lil ċerti karatteristiċi umani ta' Ġesù. Hekk, per eżempju, naqraw li għajjien kif kien mill-vjaġġ, Ġesù jitlob lill-mara Samaritana sabiex tagħtih jixrob (ara Ġw 4:7).[4] Minkejja dan, id-djalogu ta' Ġesù ma' din il-mara jaqleb fuq livell ieħor, dak tal-ilma ħaj li Ġesù nnifsu issa joffri lil din il-mara, filwaqt li ma nisimgħu xejn aktar fuq it-talba ta' Ġesù lil din il-mara sabiex tagħtih jixrob.[5]

Fl-episodju ta' Lazzru naqraw li Ġesù kien ħabib ta' Lazzru, u li "Ġesù kien iħobbhom lil Marta u lil oħtha u lil Lazzru" (11:5). Għall-aħbar li ħabibu Lazzru kien marid, Ġesù iżda ma jitlaqx jgħaġġel lejn Betanja sabiex ifejjaq lil Lazzru. Minflok, Ġesù jistenna jumejn oħra, b'mod illi Lazzru laħaq miet. Ħdejn il-qabar ta' Lazzru naqraw dwar is-sentimenti ta' Ġesù li "ħass ruħu mqanqal u tħawwad ħafna" (v.33). Ġesù saħansitra jibki f'din ix-xena, b'mod illi l-Lhud jgħidu: "Ara kemm kien iħobbu!" (v.35). Madanakollu, din in-nota aktarx li tagħmel parti mill-ironija ta' San Ġwann: dawn l-emozzjonijiet ta' Ġesù huma marbuta mal-"Lhud" li baqgħu m'emmnux u mhux mal-fatt li Ġesù kien tilef il-ħabib tiegħu Lazzru.[6]

Is-Sigriet Messjaniku

Fl-Evanġelji Sinottiċi niltaqgħu ukoll mal-ordni li Ġesù jagħti lil tant personaġġi li magħhom ikun għamel xi miraklu, biex ma jitkellmux fuqu u fuq dak li jkun għamel magħhom. Dan hu dak li nsejħulu 'is-sigriet messjaniku.' Hekk,

per eżempju, fl-Evanġelju skont San Mark, Ġesù ma jitkellimx fuqu nnifsu bħala l-Messija jew bħala l-Iben ta' Alla b'mod pubbliku sakemm naslu għax-xena tal-interrogatorju ta' Ġesù quddiem il-qassis il-kbir. Huwa hawnhekk, f'din is-siegħa tal-verità li Ġesù ma setax jevita li jagħti tweġiba għall-mistoqsija: "Inti l-Messija, Bin l-Imbierek?" (Mk 14:61).[7]

L-Evanġelju skont San Ġwann, iżda, jagħti impressjoni totalment differenti. F'dan l-Evanġelju Ġesù jitkellem b'wiċċu minn quddiem fuq il-fatt li hu l-Iben ta' Alla. Fid-diskorsi tiegħu f'dan l-Evanġelju, Ġesù jippreżenta lilu nnifsu b'maestà kbira permezz tal-użu tal-frażi "Jiena Hu" [bil-Grieg: *ego eimi*] filwaqt li jitkellem ukoll b'mod apert fuq il-pre-eżistenza tiegħu: "Tassew tassew ngħidilkom, qabel ma kien Abraham, jiena hu" (Ġw 8:58).[8]

Ġesù jagħmel hekk mhux biss mad-dixxipli tiegħu, imma wkoll mal-"Lhud" li jibqgħu ma jemmnux fih u li jagħmlulu oppożizzjoni kbira. Hekk, per eżempju naqraw f'8:16 meta Gesù jgħidilhom: "Kieku kelli nagħmel ħaqq jien, il-ħaqq tiegħi kien ikun sewwa, għax jien m'iniex waħdi, imma miegħi għandi l-Missier li bagħatni." Hekk ukoll f'10:33 naqraw: "Weġbuh il-Lhud: 'Mhux għal xi għemil tajjeb irridu nħaġġruk, iżda minħabba d-dagħwa li dgħajt, u għax int, li m'intix ħlief bniedem, qiegħed tagħmel lilek innifsek Alla.'"[9]

Affermazzjonijiet divini

L-affermazzjonijiet ta' Ġesù li fihom huwa juża l-espressjoni "Jiena hu" ikomplu jgħinuna nifhmu l-Kristoloġija ta' dan l-Evanġelju, jiġifieri l-mod kif ir-Raba' Evanġelista jħares u jqis l-identità ta' Ġesù bħala Alla. L-espressjoni "Jiena hu" hija użata f'dan l-Evanġelju ħamsa u tletin darba. Dawn is-sentenzi ġew ivvalutati skont skemi differenti.

Hekk ħafna studjużi jiġbru flimkien dawk is-sentenzi ta' Ġesù li fihom insibu użata din l-espressjoni fejn tinkludi wkoll aktar elaborazzjoni. Dawn il-kostruzzjonijiet huma użati sabiex jiċċaraw aktar il-Kristoloġija ta' dan l-Evanġelju permezz ta' eżempji ħajjin li jispjegaw aktar il-figura messjanika ta' Kristu.[10] Fid-diskors fuq il-ħobż ħaj li niżel mis-sema, per eżempju, Ġesù jgħid: "Jiena hu l-ħobż tal-ħajja …" (6:35); aktar tard fil-vers 41 huwa jerġa' jafferma: "Jiena hu l-ħobż li niżel mis-sema"; filwaqt li fil-vers 48 jgħid:

"Jiena hu l-ħobż tal-ħajja"; u fil-vers 51: "Jiena hu l-ħobż il-ħaj, li niżel mis-sema."

Lil-'Lhud' f'Ġerusalemm waqt il-festa tat-Tabernakli, Ġesù jgħidilhom: "Jiena hu d-dawl tad-dinja" (8:12). Fid-diskors fuq ir-ragħaj it-tajjeb, Ġesù jgħid: "Jiena hu l-bieb tan-ngħaġ" (10:7); fil-vers 9 jerġa' jtenni: "Jiena hu l-bieb"; fil-versi 11 u 14 insibu lil Ġesù jgħid: "Jiena r-ragħaj it-tajjeb."

Lil Marta u Marija, Ġesù jgħidilhom: "Jiena hu l-qawmien u l-ħajja" (11:25). Lid-dixxipli tiegħu miġbura flimkien waqt l-aħħar ċena, Ġesù jgħidilhom: "Jiena hu t-Triq, il-Verità u l-Ħajja" (14:6); filwaqt li fil-Kapitlu15 huwa jgħid: "Jiena hu d-dielja vera" (v.1) u fil-vers 5 jerġa' jgħid: "Jiena hu d-dielja, u intom il-friegħi."

Imbagħad hemm dawk l-espressjonijiet assoluti fejn il-kliem "Jiena hu" jibqgħu weħidhom mingħajr ebda modifikazzjoni avverbjali. Hekk f'4:26, Ġesù jgħid lill-mara Samaritana: "*Jiena hu* li qiegħed nitkellem miegħek." Lid-dixxipli fuq id-dgħajsa jgħidilhom: "*Jiena hu*, la tibżgħux" (6:20). Lil-'Lhud' li ma emmnux fih, Ġesù jweġibhom: "Intom tmutu fi dnubietkom. Għax jekk ma temmnux li *jiena hu*, tmutu … qabel ma kien Abraham, *jiena hu*" (8:24.58). Lil dawk li marru biex jarrestawh, Ġesù jwegibhom: "'*Jiena hu,*' huma resqu lura u waqgħu mal-art" (Ġw 18:5-6).

Waħda mill-mistoqsijiet l-aktar studjati fir-rigward ta' dawn is-sentenzi ta' Ġesù li jibdew bil-kliem "Jiena hu" hija l-kwestjoni tal-isfond bibliku tagħhom. Għalkemm hemm tweġibiet differenti għal dan, ħafna mill-istudjużi jżommu li l-isfond għall-kliem ta' Ġesù li jibda bil-kliem "Jiena hu" huwa l-affermazzjonijiet divini li nsibu f'Isaija jew inkella r-rivelazzjoni tal-isem divin muri lil Mosè.

Tajjeb ninnutaw hawn, li fit-traduzzjoni tas-LXX tal-Eżodu 3:14 naqraw hekk: "Jiena hu dak li hu" [bil-Grieg: *ego eimi ho hon*]. Dan il-mod kif nifhmu r-rivelazzjoni ta' Alla nnifsu tixbah lid-dikjarazzjonijiet divini li nsibu f'Isaija 40-66 fejn il-kliem: "Jiena Jahweh" ħafna drabi huma tradotti "Jiena hu" [bil-Grieg: *ego eimi*]. [11]

Dan jurina li kostruzzjonijiet assoluti 'Jiena hu' huma użati fil-kuntest tal-Evanġelju skont San Ġwann sabiex jaffermaw b'mod qawwi

li Ġesù hu l-Messija [il-Kristu], f'kuntrast, per eżempju, mal-figura ta' Ġwanni l-Battista, li bl-istess mod qawwi jiċħad li ma kienx hu l-Messija.[12]

Kristoloġija retrospettiva

Meta nqisu l-importanza ta' dawn l-affermazzjonijiet divini ta' Ġesù, naslu biex naqblu ma' tant studjużi li kkonkludew li f'dan l-Evanġelju, Ġesù hu muri lilna minn perspettiva retrospettiva tal-qawmien mill-imwiet, jiġifieri li Ġesù ta' San Ġwann hu Kristu Rxoxt u li n-narrativa ta'dan l-Evanġelju għalhekk hija rrakkuntata minn din il-perspettiva. Dan jgħinna nifhmu wkoll li l-Kristoloġija ta' San Ġwann hija ppreżentata b'mod illi l-ħarsa ta' dan l-Evanġelista lejn Ġesù tibda bl-inkarnazzjoni tal-*Logos* divin jew aħjar mill-fatt hu ġie minn "ħdan il-Missier" (1:18), nota li tiddomina d-dehra u l-attività ta' Ġesù fil-missjoni tiegħu fuq din l-art.[13]

Kontinwament u b'mod ripettitiv naqraw f'dan l-Evanġelju kif Ġesù, niżel mis-sema u reġa' tela' mill-ġdid. Hekk jgħid Ġesù lil Nikodemu "Ħadd ma tela' s-sema ħlief Bin il-bniedem, li niżel mis-sema" (3:13). Hekk ukoll f'6:62 Ġesù jgħid lid-dixxipli: "Mela xi tgħidu kieku kellkom taraw lil Bin il-bniedem tiela' fejn kien qabel?" Għax hu "minn

fuq," Ġesù huwa wkoll "fuq kulħadd" (3:31) u jagħti xhieda ta' dak li ra u sema' mill-Missier (ara 3:32).[14]

Dan il-motiv ta' nżul u tlugħ jgħinna nifhmu li fil-ħsieb tar-Raba' Evanġelista l-Iben ta' Alla ġie minn ħdan il-Missier (ara 1:18) għaliex hu ħaġa waħda miegħu (ara 10:30). Din ir-rabta tal-Iben mal-Missier tas-sema f'dan l-Evanġelju tkompli tidher meta Ġesù jistqarr li "il-Missier iħobb lill-Iben, u ħalla kollox f'idejh" (3:35). Hekk ukoll naqraw fil-bidu tal-episodju tal-aħħar ċena meta l-Evanġelista jikkumenta: "Ġesù kien jaf li l-Missier tah kollox f'idejh, u li hu kien ġie mingħand Alla u kien sejjer għand Alla" (13:3).

Minħabba li Ġesù ġie minn ħdan il-Missier u hu ħaġa waħda mal-Missier, l-Evanġelista San Ġwann ikompli jurina li l-missjoni ewlenija ta' Ġesù kienet li jirrivela jew li juri lill-Missier.[15] Kull ma jgħid u jagħmel Ġesù, għalhekk huwa frott l-għaqda tiegħu

mal-Missier. Spiss naqraw f'dan l-Evanġelju li l-Missier hu fl-Iben, u li l-Iben hu fil-Missier.[16]

F'nofs kontroversja taħraq mal-'Lhud', għalhekk naqraw kif Ġesù jgħidilhom: "Jekk jien m'iniex nagħmel l-għemejjel ta' Missieri, temmnunix; imma jekk qiegħed nagħmilhom, jekk ma temmnux lili, għallinqas emmnu l-għemejjel, biex tkunu tafu u tagħrfu li l-Missier huwa fija u jiena fil-Missier" (8:37-38). Hekk ukoll waqt l-aħħar ċena, Ġesù jgħid lil Filippu: "Ma temminx li jiena fil-Missier u l-Missier fija? Emmnuni! Jiena fil-Missier u l-Missier huwa fija" (10:10-11).

Ġesù għalhekk jgħid li l-kliem tiegħu mhumiex tiegħu imma tal-Missier li bagħtu: "Għax dak li bagħtu Alla jgħid il-kliem ta' Alla" (3:34). Hekk ukoll fit-tmiem tal-ministeru pubbliku tiegħu, Ġesù jistqarr: "Għax jiena ma għedt xejn minn moħħi, imma kien dak li bagħatni, jiġifieri l-Missier, li ordnali xi ngħid u nitkellem … Dak li ngħid jien, ngħidu kif qalli l-Missier" (10:49-50). L-istess nota nsibuha waqt l-aħħar ċena, meta Ġesù jgħid: "Il-kliem li ngħidilkom jien, ma ngħidux minn moħħi iżda l-Missier li jgħammar fija qiegħed jagħmel l-opri tiegħu" (14:10).

Hekk ukoll meta Ġesù jitkellem fuq l-għemejjel li kien qed jagħmel, huwa jurina li dawn l-għemejjel kienu l-istess għemejjel li tah il-Missier. Hekk naqraw f'5:36: "l-għemejjel li tani l-Missier biex intemmhom, jiġifieri dawk l-istess għemejjel li jiena qiegħed nagħmel, jixhdu għalija li kien il-Missier li bagħatni."

Min ra lili ra lill-Missier

Fuq kollox, Ġesù seta jgħid: "min ra lili jkun qiegħed jara lil min bagħatni" (12:45). Hekk ukoll lil Filippu, Ġesù jgħidlu: "Ili daqshekk magħkom, Filippu, u għadek ma għaraftnix? Min ra lili ra lill-Missier" (14:9). Dan ifisser li min ma jemminx fl-Iben ma jkunx qed jemmen lanqas fil-Missier li bagħtu, u min ma jafx lill- Iben ma jafx lill-Missier.

Hekk jgħid Ġesù lil dawk li ma emmnux fih: "Intom

la lili ma tafu u lanqas lil Missieri. Li kieku kontu tafu lili, kontu tkunu tafu lill-Missier ukoll" (8:19). Hekk ukoll min ma jħobbx lill-Iben ma jħobbx lill-Missier, kif ikompli jgħid Ġesù f'dan id-diskors: "Li kieku Alla kien missierkom, lili kontu tħobbuni, għax jien ħriġt u ġejt mingħand Alla" (8:42).[17]

Huwa għalhekk li għal dan l-Evanġelista hemm dnub wieħed biss: dak li ma temminx li Ġesù hu l-Iben ta' Alla. Li tibqa' ma temminx fl-Iben ifisser li ma temminx lanqas fil-Missier li bagħtu. Dan hu l-ġudizzju u l-kundanna għar-Raba' Evanġelista: "Min jemmen fih ma jkunx ikkundannat; iżda min ma jemminx huwa ġa kkundannat, għax ma emminx fl-isem tal-Iben il-waħdieni ta' Alla" (3:18).

Il-Kristoloġija ta' San Ġwann, mela, hija marbuta ħaġa waħda mal-mod kif dan l-Evanġelista jitkellem fuq il-Missier tas-Sema. Ma tistax titkellem fuq il-Missier jekk mhux f'rabta mal-Iben, u ma tistax titkellem fuq l-Iben jekk ma titkellimx fuq il-Missier, għax "Jien u l-Missier aħna ħaġa waħda" (10:30). Dan kollu kif rajna f'dan l-artiklu wassal sabiex l-istudjużi ta' dan l-Evanġelju sejħu l-Kristoloġija tar-Raba' Evanġelju bħala muntanja għolja jew oħra 'The Johannine *Himalayas*.'[18]għax tassew li meta nqabblu l-Kristoloġija tar-Raba' Evanġelista ma' dik tal-Evanġelji Sinottiċi, mill-ewwel nindunaw kemm l-Evanġelista San Ġwann jogħla 'l fuq meta jiġi biex jitkellem fuq Ġesù bħala l-Messija, l-Iben ta' Alla.

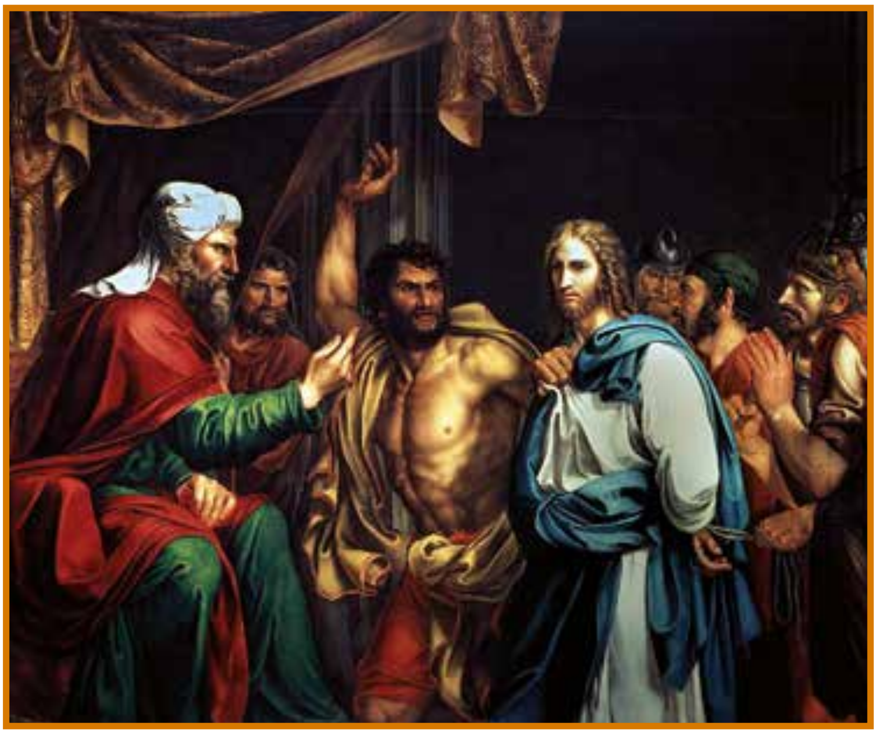

Referenzi

1 Fuq il-komunità ta' San Ġwann u l-mod kif seta' nkiteb ir-Raba' Evanġelju, ara J. Louis Martyn, *History and Theology in the Fourth Gospel*, 3rd ed. (Louisville: Westminister John Knox Press, 2003).

2 Ara Carlo Miglietta, *La Misericordia di Dio: Percorso biblico per l'Anno Santo della Misericordia* (Milano: Gribaudi, 2015).

3 Fuq dan l-argument, ara Martin Micallef, "Il-Ħniena fl-Evanġelju skont San Ġwann: Ħniena Quddiem id-Dnub (Ġw 7:73 – 8:11)," f' *Il-Ħniena ta' Alla: Riflessjonijiet għall-Ġublew tal-Ħniena*, ed. Philip Cutajar (Malta: Best Print, 2016), 29-40.

4 Dwar l-aspett uman ta' Ġesù fir-Raba' Evanġelju ara l-istudju ta' Marianne Meye Thompson, *The Humanity of Jesus in the Fourth Gospel* (Philadelphia: Fortress, 1988).

5 Fuq il-livelli differenti tat-tifsir tal-ilma fl-episodju tal-laqgħa ta' Ġesù mal-mara Samaritana, ara J. Eugene Botha, *Jesus & the Samaritan Woman: A Speech Act Reading of John 4:1-42* (Leiden: Brill, 1991).

6 Dwar l-ironija bħala motiv letterarju fl-Evanġelju skont San Ġwann, ara, Paul D. Duke, *Irony in the Fourth Gospel* (Atlanta: John Knox Press, 1985).

7 Dwar il-motiv tal-'sigriet messjaniku fl-Evanġelju skont San Mark, ara, Heikki Räsänen, *The 'Messianic Secret' in Mark's Gospel,*

trans. Christopher Tuckett (Edinburgh: T & T Clark, 1990).

8 Fuq il-kuntrast tal-Kristoloġija fl-Evanġelju skont San Ġwann f'kuntrast ma' dak li nsibu fl-Evanġelji Sinottiċi, ara, Rudolf Schnackenburg, *Jesus in the Gospels: A Biblical Christology,* trans. O. C. Dean (Louisville: Westminister John Knox Press, 1993), 219-294.

9 Dwar il-konfrontazzjoni ta' Ġesù mal-'Lhud' fuq l-identità tiegħu bħala l-Iben ta' Alla fl-Evanġelju skont San Ġwann, ara, Maurizio Marcheselli, "Studi sul vangelo di Giovanni: Testi, temi e contesto storico," *Analecta Biblica* 9 (Roma: GBR, 2016), 329-374. Ara wkoll, Johannes Beutler, *L'Ebraismo e gli Ebrei nel Vangelo di Giovanni,* Subsidia Biblica 29 (Rome: Pontificio Istituto Biblico, 2006).

10 Fuq is-sentenzi ta' Ġesù li jibdew bil-formulazzjoni "Jiena Hu," ara, George Mlakuzhyil, *Christocentric Literary-Dramatic Structure of John's Gospel,* Analecta Biblica 117, 2nd (Rome: GBP, 2011), 603-615.

11 Ara, Stanley E. Porter, *John, His Gospel, and Jesus: In Pursuit of the Johannine Voice* (Grand Rapids/MI: Eerdmans, 2015), 120-148; ara wkoll J.-A. Bühner, "The Exegesis of the Johannine 'I-Am' Sayings," in *The Interpretation of John,* ed. John Ashton, 2nd (Edinburgh: T & & Clark, 1997), 207-218.

12 Ara Ġw 1:19-23. Fuq is-superjorità ta' Ġesù fuq Ġwanni 'l-Battista' fir-Raba' Evanġelju fi sfond kontroversjali ara, John Painter, *The Quest for the Messiah: The History, Literature and Theology of the Johannine Community,* 2nd (Edinburgh: T&T Clark, 1993), 152-153. Ara wkoll, Elizabeth Harris, *Prologue and Gospel: The Theology of the Fourth Evangelist,* Journal for the Study of the New Testament Supplement Series 107, (Sheffield: Sheffield Academic Press, 1994), 26-62.

13 Għal aktar tagħrif fuq il-Kristoloġija ta' San Ġwann minn din il-perspettiva, ara, John Ashton, *The Gospel of John and Christian Origins* (Minneapolis: Fortress, 2014).

14 Fuq din it-tema ara l-istudju klassiku ta' Wayne A. Meeks, "The Man from Heaven in Johannine Sectarianism," in *The Interpretation of John,* ed. John Ashton, 2nd (Edinburgh: T&T Clark, 1997), 169-206.

15 Ara Peder Borgen, "God's Agent in the Fourth Gospel," in *The Interpretation of John,* ed. John Ashton, 2nd (Edinburgh: T&T Clark, 1997), 83-96.

16 Fuq ir-rabta tal-Iben mal-Missier fl-Evanġelju skont San Ġwann ara l-istudju ta' Marianne Meye Thompson, *The God of the Gospel of John* (Grand Rapids/MI: Eerdmans, 2001).

17 Għal aktar tagħrif fuq il-preżentazzjoni tal-għaqda bejn il-Missier u l-Iben f'dan l-Evanġelju, ara, Paul Meyer, "'The Father': The Presentation of God in the Fourth Gospel," in *Exploring the Gospel of John: In Honor of D. Moody Smith,* ed. R. Alan Culpepper and C. Clifton Black (Louisville: Westminister, 1996), 255-273.

18 Dan hu t-titlu ta' artiklu fl-istudju ta' Larry Kreitzer, *The Gospel According to John,* Regent's Study Guides 1 (Oxford: Regent's Park College, 1990), 99-110.

Ġedded l-Abbonament tiegħek

L-ART Imqaddsa
RIVISTA BIBLIKA

Tiġdid L-Art Imqaddsa 2018

ABBONAMENT:

€10 fis-sena

€15 jew aktar Sostenitur

Toħroġ kull 3 xhur

Kummissarjat tal-Art Imqaddsa
8, Triq Santa Luċija,
Valletta, VLT 1213
Malta
Tel: 2124 2254
E-mail: comalt@ofm.org.mt
www.ofm.org.mt

Jekk irċevejt ir-Rivista b'xejn għaliex ġejt l-Art Imqaddsa mal-Franġiskani, ħallas l-abbonament biex tkompli tirċiviha.

Kunjom ____________________

Isem ____________________

Indirizz ____________________

____

____

Kodiċi Postali ____________________

Qed nibgħat € ____________
bħal abbonament għall-2018

Pellegrinaġġi Franġiskani 2018

Ikteb jew ċempel:
Kummissarjat tal-Art Imqaddsa

8, Triq Santa Luċija,
Valletta VLT 1213, Malta
Tel: 2124 2254
E-mail: comalt@ofm.org.mt
www.ofm.org.mt

Art Imqaddsa u Ġordanja

09 - 19 April

Art Imqaddsa

07 - 15 Mejju

Għaż-Żgħażagħ 02 - 10 Lulju

Imexxi l-pellegrinaġġ Mons Arċisqof Charles J. Scicluna

12 - 20 Lulju

20 - 28 Awwissu

13 - 21 Settembru

Art Imqaddsa *Extra*

04 - 14 Novembru

Assisi

23 Ġunju - 1 Lulju

15 - 23 Settembru